

Η ΕΚΑΤΟΧΑΕΤΗΡΗΣ ΤΟΥ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ

Ο ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗΣ ΕΝ ΤΩ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΩ ΘΕΑΤΡΩ

Πολύ πρό της λήξεως της 'Ελληνικής επανάστασεως, τὸ Ναύπλιον, μετὰ τὴν ἄλλοισιν αὐτοῦ ὑπὸ τῶν 'Ελλήνων, ἐθεωρήθη ὡς ἡ καταλλήλοτα καὶ ἀσφαλεστὴ πόλις ὅπως χρησιμεύσῃ ὡς μόνιμος τῆς Κυβερνήσεως ἔδρα καὶ πρωτεύουσα τοῦ ἰδρυομένου Κράτους.

Αἱ ἀπανταχοῦ διασπαρμέναι τότε εἰρηνοὶ ἑλληνικαὶ οἰκογένειαι, φεύγουσαι τὴν τουρκικὴν θηριαδίαν, ἤρξαντο συγκεντροῦνται ἐν Ναυπλίῳ, ἡ κοινωμία τοῦ ὁποίου εὗριστο εἶτι εἰς τὴν στοιχειωδεστέραν αὐτῆς ἀνάπτυξιν. τὸ μὲν ἕνεκα τῶν προλήψεων καὶ τῆς ὑπεράγαν ἀσθητότητος τῶν τότε ἠθῶν, τὸ δὲ ὡς ἐκ τῆς ἀνωμάλου πολιτικῆς καταστάσεως ἧς ἠΐξεν ἐπὶ μάλλον καὶ μάλλον τὴν κοινωνικὴν ψυχρότητα καὶ ἐπιφυλακτικότητά. Διὰ τοὺς λόγους τοῦτους, καίτοι ἅπαντα σχεδὸν ἡ διασκορπισμένη τῆδε κακῆ ἐριστοκρατία τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ πλοῦτος, εἶχε συγκεντρωθῆ ἐν Ναυπλίῳ, ὁ κοινωικός βίος τῆς πολυανθρώπου διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἑλληνικῆς πρωτεύουσας, διήρχετο μονότονος, ἀνευ κοσμικῶν συγκεντρώσεων ἢ ἄλλων ἄλλου εἶδους διασκεδάσεων. Κατ' ἐξαιρέσιν, εἰς τὰ σαλόνια τῶν πολιτευομένων καὶ τῶν ὀπλαρχηγῶν συνεκεντροῦτο καθ' ἑκάστην ἑσπέραν κόσμος πολὺς, ἐκ τοῦ ἄρρενος φύλου, συζητῶν τὴν πολιτικὴν κατάστασιν καὶ πληροφροῦντο, παρὰ τῶν δυναμένων νὰ γνωρίζωσι, περὶ τῶν ἐν τῇ λοιπῇ ἑλευθερίᾳ καὶ δούλῃ 'Ελλάδι συμβαινόντων. Ἔστιν ὅτε, ἀλλὰ πολὺ σπανίως, τὴν μονοτονίαν αὐτῆν τῶν πολιτικῶν συζητήσεων, διέκοπτεν ἡ ἀπαγγελία ποιήματος, στεφομένου περὶ τὰ κατορθώματα τῶν ὑπὲρ τῆς ἑλευθερίας μαχομένων τότε ἠρώων.

Ἐσπέραν τινὰ τοῦ Μαΐου τοῦ 1826 ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Ἰωάννου Κωλέττη, τῇ μάλλον τότε συχαζομένη, ὁ οἰκοδεσπότης διηγείτο ὑπερήφηνως ἀλλὰ καὶ με ἀιμάσσουσαν τὴν καρδίαν τὸ κατορθώματα τῶν διασωθέντων κατὰ τὴν πρό τινος τότε συντελεσθεῖσαν ἠρωϊκὴν τοῦ Μεσολογγίου ἔξοδον. Μεταξὺ τῶν ἀκούσαντων του παρεούσαστο καὶ νεανίας τῆς, πρὸ ὀλίγου τότε ἀρχιθεῖς εἰς Ναύπλιον, ὃν μετὰ τὸ πέρας τῆς διηγήσεώς του, καλέσας ὁ Κωλέττης, τὸν παρουσίασεν ὡς ποιητὴν ἐξυμνοῦντα τὰς πράξεις τῶν 'Ελλήνων, πρὸς τινὰ τότε εἰσελθόντα στρατηγὸν «ὄρχον τὴν ὄψιν καὶ ἰσχνὸν τὴν ἀσκήν, ἀλλὰ συστρέφοντα ὀφθαλμοὺς ἀπαστρέφοντα».

— Ἐρχεσαι μαζί μου, παλληκαρι ; εἶπεν ὁ στρατηγὸς πρὸς τὸν νεανίαν. Πηγαίω να ἐλευθερωθῶ τὴν Ἀττικὴν ; ἐγὼ θὰ πολεμῶ καὶ σὺ θὰ γράφῃς, εἶπε, καὶ λοβῶν ἐκ τῆς ζώνης του διὸ χρυσὰ ὄπλα τὰ προσέφερε πρὸς τὸν κατάπληκτον νεανίαν ὡς δῶγμα εὐνοίας.

Ὁ πρὸς ὃν προσεβόθησαν τὸ πολῦτιμα ὄπλα ἀπεποιθῆ εὐχαριστῶν, ὑπετέθη οὐχ ἦτον νὰ ἐξυμνήσῃ ἐν καιρῷ τὰ κατορθώματα τοῦ στρατηγοῦ.

Ὁ στρατηγὸς ἐκείνος ἦτο ὁ Γεώργιος Καραϊσκάκης, ὁ δὲ νεανίας ποιητῆς ὁ Παναγιώτης Σούτσος, ὅστις καὶ ἐξεπλήρωσε τὴν ὑποσχέσιν του γράψας μετὰ τινὰ ἔτη, τῷ 1842, τὴν τραγωδίαν τοῦ «Ὁ Γεώργιος Καραϊσκάκης».

Κατὰ συμπλοκῶν, τὸ αὐτὸ ἔτος 1842, ἐξέδωκε καὶ ὁ Ζαμπέλιος ἴδιαν τραγωδίαν ὑπὸ τὸν τίτλον «Γεώργιος Καραϊσκάκης» ἣν καὶ ἀφιέρωσε πρὸς τὸν Θεόδωρον Κολοκοτῶνην «ἴνα λάβῃ, ὡς ἀπὸ τῆς 'Ελλάδος, δι' ἀνδρῶς ἐλευθεροῦ καὶ θεράποντος τῶν ἠδυνεπῶν Μουσῶν, γραπτὸν σημεῖον τῆς εὐλαβείας τῆς».

Ἀυστηρῶς διὰ τὴν ἑλληνικὴν σκηνὴν, ἀμφοτέροι οἱ ποιηταὶ καὶ λόγος ἀδυναμία πρὸς τὸ δραματοποιεῖν καὶ λόγος τοῦ ἀκαταλλήλου πρὸς δραματοποιεῖν τῆς ὑποθέσεως, δὲν κατώρθωσαν νὰ παρουσιάσων οὐδὲ μετρίαν κἄν τραγωδίαν. Ἀμφοτέροι περιορίσθησαν νὰ σ κ η ν ο π ο ι ῆ σ ο υ ν ἐν διαλόγῳ τὰς τελευταίας τοῦ ἠρώου ἡμέρας χωρὶς οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην νὰ ἐμφυσηθῶν δραματικὴν πνοὴν εἰς τὸ πενήκον ἀπὸ θεατρικῆν ἄποψιν ἔργον τῶν. Καὶ εἰς τὸ μὲν καὶ εἰς τὸ δὲ ὑπάρχει ἀρχατος πατριωτισμὸς καὶ περὶ ὄψιν αὐτοῦ λυρισμὸς, ἀλλ' οὐδὲν περισσότερον. Διὰ τοῦτο, οὔτε τὸ ἐν, οὔτε τὸ ἄλλο ἠτήχησαν ν' ἀντικρούων ποτὲ τὰ φῶτα τοῦ προσσηνείου. Τὴν τύχην αὐτῆν ἐν τοιαύταις ἔσχεν ἕτερον ἔργον ὑπὸ τὸν ὄνομα περὶ τῶν τίτλων, ἀλλὰ πολὺ χειρότερον τῶν ἀνωτέρω. Ἐνα ἔτος μετὰ τὸν ἠρωϊκὸν τῶν Καραϊσκάκων θάνατον, ὁ ἐν Λιβρόνῳ Γ. Ἀναεγάθου Ναυτῆς, ἐξέδωκεν ἐκ τῆς ἐκεί τυπογραφίας τοῦ Π. Πιτσιλίην τραγωδίαν ὑπὸ τὸν μακροσκελῆ τίτλον : «Ὁ θάνατος τοῦ Καραϊσκάκη ἢ ἡ διάλυσις τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ εἰς τὴν Ἀττικὴν».

Τὴν ἤδην αὐτὴν τραγωδίαν, εὐρόντες οἱ ἀπαρτίσαντες τὸν πρώτον τῶν Ἀθηνῶν θίασον κατὰ τὸ 1837, τὴν παρέστησαν ἀπὸ τῆς σκηνῆς τὸν πρώτον εὐλίνον θεάτρον τῶν Ἀθηνῶν ὅπερ εἶχε πηχθεῖ ἐκεῖ ὅπου νῦν εὐρίσκεται ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα. Ἔκοιτε ποιητῆς καὶ τραγοδία ἐλησημονήθησαν καθ' ὁλοκληρίαν.

Πλὴν δὲν ἦσαν αὐτὰ μόνα τὰ παθήματα τοῦ Καραϊσκάκη. Νεαρὸς τις συγγραφεὺς, πρὸ πολλοῦ ἀποδημήσας εἰς Κύριον πρὸ τοῦ ὅπου ἀρεπτικῶς θὰ δῶσῃ λόγον τῶν πράξεων του, συνέγραψε κατὰ τὸ 1885 πεντάπρακτον ἐν περὶ λόγῳ δράμα ὑπὸ τὸν τίτλον :

ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ἈΝΔΡΩΝ

ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΤΟΥ ΚΛΕΜΑΝΣΩ

Μετὰ τὸ γαλλο-γερμανικὸ ἐπεισόδιον τῆς Καζιμπλάνκας, ὁ γερμανὸς πρέσβης στὸ Παρίσι πρίγκιψ Ραντολέν ἐπεικαφθῆ τὸν Κλεμανσῶ, ὁ ὁποῖος ἦταν τότε πρωθυπουργός. Ὁ Ραντολέν διαμαρτυρήθη ἐντονώτατα γιὰ τὴ στάσι τῆς Γαλλίας κατὰ τὸ ἐπεισόδιον, καὶ ἀπήτησεν ἐκ μέρους τῆς κυβερνήσεως του, νὰ δοθῇ στὴ Γερμανίαν πλήρης ἠθικὴ ἀποζημίωσις.

— Ἐὰν ἡ Γαλλία δὲν ὑποκύβῃ στὶς ἀξιώσεις μας, ἐδήλωσεν ὑπεροπτικὰ καὶ ἀπειλητικὰ θὰ βρεθῶ στὴν ἀνάγκη νὰ ἐγκαταλείψω τὸ Παρίσι.

Ὁ Κλεμανσῶ τὸν ἐκύτταξε μὲ μεγάλη ψυχραιμία καὶ τοῦ ἀπήνησε :

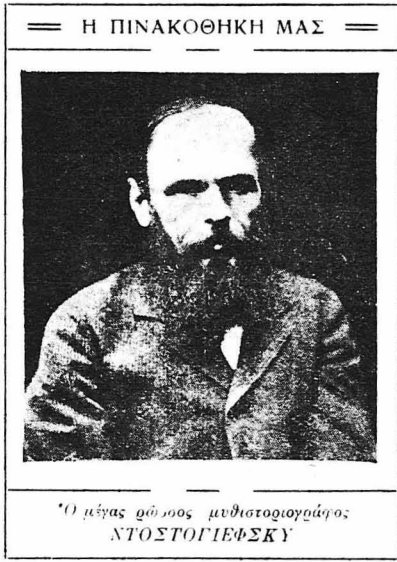
— Τὸ ἐξ ἔσ τὸ Βερολίον ἀναχωρεῖ στὶς 8 καὶ 15. Τώρα εἶνε ὁ ἦ ὄρα. Ὡστε, ἂν θελήσετε νὰ φύγετε ἄποψε, δὲν σᾶς μὲνι παρὰ ὁ ἀπαραίτητος καιρὸς γιὰ νὰ ἐτοιμάσετε τὴ βαλίττα σας !

Ὁ πρέσβης τῆς Γερμανίας... δὲν ἀνεχώρησε. Τὴν ἐπομένην, μάλιστα, ἔλαβεν ἀπ' τὴν Κυβέρνησιν τὸν ὀδηγίον πρὸ μετροπολίτης, καὶ ἔτσι τὸ ἐπεισόδιον μεταξὺ τῶν δύο κρατῶν ἔληξε φιλικὰ.

***

Ὁ Γεώργιος Μπραντές, πρὸ τοῦ πολέμου, ἦταν θερμὸς γαλλόφιλος καὶ προσωπικὸς φίλος τοῦ Κλεμανσῶ, τὸν ὁποῖον ἐσεκέπτετο συχνὰ τὸ σπίτι του.

Μιά μέρα πού ὁ Δανὸς κριτικὸς εἶχε μείνει μόνος μὲς στὸ ἰδιαιτερο γραφεῖο τοῦ «Τίγρω» ἐκύτταξε ἀπὸ περιέργεια στὴ βιβλιοθήκη γιὰ νὰ ἰδῇ τὰ βιβλία τοῦ Κλεμανσῶ.

Μιά μέρα πού ὁ Δανὸς κριτικὸς εἶχε μείνει μόνος μὲς στὸ ἰδιαιτερο γραφεῖο τοῦ «Τίγρω» ἐκύτταξε ἀπὸ περιέργεια στὴ βιβλιοθήκη γιὰ νὰ ἰδῇ τὰ βιβλία τοῦ Κλεμανσῶ, ἦσαν... ἄκοπα !

Ἐξείνη τὴ στιγμή ἐπέστρεψε στὸ δωμάτιο ὁ οἰκοδεσπότης. Ὁ Μπραντές ξανακάθισε στὴ θέσι του καὶ ἀρχισε νὰ συζητῇ γιὰ διάφορα θέματα μὲ τὸν γαλλὸ πολιτικὸ, σὴν νὰ μιν εἶχε δεῖ τίποτα. Ἡ συζήτησις ἐπέσεν στὸ τελευταῖο βιβλίον τοῦ Λανουῦ σοφοῦ, πού ὅτι εἶχεν ἐκδοθεῖ.

— Προπάντων, τοῦ εἶπεν ὁ Κλεμανσῶ, μὴ λησημονήσετε νὰ μοῦ τὸ στείλετε...

Ὁ Μπραντές δὲν ἐκρατήθηκε τότε : — Εὐχαριστῶ ! Γιὰ νὰ προσθέσετε ἄλλο ἐνα βιβλίον... ἄκοπα στὴν βιβλιοθήκη σας !

Καὶ συγχρόνως εἶδειξε τὰ βιβλία πού εἶχε φυλομετρήσει πρὸ ὀλίγου.

— Ὡστε νομίζετε, ἀπήνησε πειραγμένος ὁ Κλεμανσῶ, ὅτι δὲν ἔχω διαβάσει κανένα ἀπὸ τὰ βιβλία αὐτὰ ; Κάμετε λαθος, φίλε μου... Τὰ ἔχω διαβάσει πολλές φορές τὸ καθένα. Μόνον, πού τὰ διάβασα σὲ διαφορετικὰς ἐκδόσεις. Μ' ἀρέσει τὰ βιβλία μου νὰ διατηροῦνται καινούργια. Κ' ἔτσι, καταφέρνω πάντα νὰ προμηθεύωμαι δύο ἀντίτυπα καθὲ τῶμου : τὸ ἐνα ἀντίτυπο τὸ διαβάζω, καὶ κατόπιν τὸ πετῶ τὸ ἄλλο δὲν τὸ διαβάζω μὰ τὸ φυλάω...

Καὶ μὲ μεγάλη εὐγένεια, ἐπρόσθεσε ἕτερον ἀπὸ μία μικρὴ οἰσιπῆ :

— Ἐὰν μοῦ στείλετε τὸ δικὸ σας βιβλίον, σᾶς ὑπόσχομαι νὰ τὸ φυλάξω σ' ὅλη μου τὴ ζωὴ !...

***

Φανατικοὶ πολιτικοὶ ἀντίπαλοι τοῦ Κλεμανσῶ ἠτήρησαν τῶσον οἰσοσιαλισταὶ ὅσον καὶ οἱ κληρικὸφρονες. Οἱ τελευταῖοι αὐτοὶ μάλιστα δὲν μπορούν νὰ τοῦ συγχωρήσουν τὸ ἔξης ἐπεισόδιον : Ἐνας γάλλος ἀξιοματικὸς πού διοικούσας ἕναν καταρτισμὸν γερμανῶν αἰχμαλώτων παρατηρήσας πού οἱ αἰχμάλωτοι ἐφρόντιζαν νὰ ποφεύγουν μὲ κάθε τρόπο τὴν καθημερινὴ ἀ γ γ α ρ ε ἴ α, μεταγυρισθῆκε τὸν ἀκόλουθο τρόπο γιὰ νὰ τοὺς ἐξαγαγῆ ἢ ἐργασθοῦν : Τοὺς ἔβαλε νὰ ὀρκισθοῦν, κἄνω στὸν σταυρὸ, ὅτι θὰ ἐκτελοῦσαν εἰσυνείδητα ὅποια ἐργασία τοὺς ἀντίθετο. Τὸ μέσον αὐτὸ, πραγματι, ἐκαρποφόρησε. Τὴν ἐπομένην, ὅλοι οἱ αἰχμάλωτοι ἐργασθῆσαν μὲ μεγάλο ζῆλον. Τὴν ἴδια ὁμοίως μέρα ὁ γάλλος ἀξιοματικὸς ἐλάμβανε ἀντὶ ἐπαίνων, μᾶ... «ὀχτάρα» ἀπὸ τὸν Τίγρι διότι «μετεχειρίσθη ἐν τῇ δουλειᾷ μέσα μὴ προβλεπόμενα πρὸς τὸ Κανονισμὸ» !...

Ὁ ἦρωος τοῦ Φαληρικοῦ ἀλλεπῶν ἢ αὐτὸ τελευταῖοι στιγμή τοῦ Καραϊσκάκη καὶ τὸ ἀνεβίβασεν ἀπὸ τῆς ἐν Φαλήρῳ σκηνῆς, ἐνθα, διαρκούσης τῆς παραστάσεως, ἤκούοντο οἱ τριγμοὶ τῶν ὀσῶν τοῦ πολυπαθοῦς ἠρώου, τοῦ ὁποῖου τὸ φάσμα ἐθεάθη μετὰ τὸ τέλος τῆς παραστάσεως διαμαρτυρομένου, διότι καθὲ ἄλλο παρὰ τὴν ἀληθειαν ἐγράφεν ὁ Π. Σούτσος ἐν τῷ ἀκροτελευτικῷ ζῆματι τῆς τραγωδίας τὸν ὅταν ὁ χορὸς ἐψάλλε πρὸς τὸν νεκρὸν τοῦ ἠρώου :

«Εἰς τὴν κλίην τὸ θανάτου αἴπυος ἐκ τῶν ἁγίων, τὸ προσκέφαλον τοῦ βενου τῶρα ἦρε, τῶρα μόνον».

Νικ. Γ. Λάσκαρης